

POSTANOWIENIE

Dnia 13 sierpnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca: SSA Urszula Iwanowska (spr.)

Sędziowie SA: Beata Górską

Jolanta Hawryszko

po rozpoznaniu w dniu 13 sierpnia 2018 r., na posiedzeniu niejawnym,

sprawy z odwołania M. Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu

na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie zawarte w punkcie 2 wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 6 czerwca 2018 r., sygn. akt IV U 667/17,

postanawia:

I. zmienić zaskarżone postanowienie i zasądzić od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz M. Z. w miejsce kwoty 180 (sto osiemdziesiąt) złotych kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

II. odstąpić od obciążenia organu rentowego kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

SSA Beata Górską SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 27 lipca 2017 r. stwierdził, że M. Z. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 1 maja 2011 r. do 12 grudnia 2016 r. wskazując, że przedłożone przez ubezpieczonego dokumenty w postaci podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz wniosek o umorzenie należności składkowych wobec ZUS, w którym ubezpieczony stwierdził, iż działalność przynosi jedynie straty, wskazuje na jej aktywne prowadzenie przez ubezpieczonego. Organ rentowy podniósł, że w księdze przychodów i rozchodów wskazane są dane dotyczące kontrahentów i wartości konkretnych zakupów towarów handlowych i materiałów według ceny zakupu za lata 2011-2016. W ocenie ZUS z materiału zgromadzonego w sprawie wynika, że ubezpieczony od 1 maja 2011 r. do dnia ustanowienia dla jego osoby kuratora, aktywnie prowadził działalność gospodarczą i z tego tytułu winien podlegać obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W odwołaniu od powyższej decyzji M. Z. wniósł o jej zmianę poprzez przyjęcie, że w okresie od 1 maja 2011 r. do 12 grudnia 2016 r. nie podlega ubezpieczeniom społecznym w związku z działalnością gospodarczą podnosząc, że jego działalność ograniczyła się jedynie do czynności czysto formalnych, polegających na zarejestrowaniu działalności gospodarczej, zakupie księgi podatkowej, a także wyrobieniu pieczęci firmowej "DJ O. (...)" M. Z.. Ubezpieczony podkreślił, że z uwagi na swój wieloletni zły stan zdrowia psychicznego w rzeczywistości nigdy nie prowadził żadnej działalności gospodarczej, w całym okresie rozliczeniowym nie osiągnięto żadnej sprzedaży usług czy towarów

ubezpieczonego, nie wystawiono ani jednej faktury ani rachunku, w księdze brak jest zapisów o przychodach. Tak naprawdę ubezpieczony prowadził podatkową księgę, w której dokonał jedynie wpisu zakupów w latach 2008-2016 na łączną kwotę 1.836.199,37 zł. Ubezpieczony ani członkowie rodziny nigdy nie byli w posiadaniu takich środków, które mogłyby posłużyć do zapłaty za towar o takiej kwocie. Wpisy w księdze pozbawione są chronologii w zakresie dat i wpisów wydatków. Nieprawdziwość dokonanych przez ubezpieczonego wpisów wynika również z tego, że M. Z. w spornym okresie nie pracował zarobkowo i nie miał żadnych dochodów, pozostawał na wyłącznym utrzymaniu rodziców. Jedyne rzeczy jakie zostały zakupione, zostały zakupione przez rodziców ubezpieczonego, na osobiste potrzeby ubezpieczonego, nie mające związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Ubezpieczony w przebiegu swojej choroby pozostawał w zaburzonym przekonaniu, że faktycznie prowadzi działalność gospodarczą i nie chciał dobrowolnie wyrejestrować założonej działalności gospodarczej. Ubezpieczony nigdy nie podjął się faktycznego wykonywania działalności gospodarczej. Działania ubezpieczonego ograniczyły się do podjęcia forlano-prawnych zachowań, dzięki którym doszło do zewidencjonowania zgłoszonej przez jego osobę działalności gospodarczej. Następnym działaniem było wyrobienie pieczętki i założenie księgi przychodów i rozchodów. Brak jest jakichkolwiek dowodów na faktyczne prowadzenie działalności gospodarczej w spornym okresie.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego podkreślając, że z przedkładanych przez ubezpieczonego pism i dokumentów wynikała jego status w spornym okresie jako osoby aktywnie prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą.

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że M. Z. nie podlega w okresie od 1 maja 2011 r. do 12 grudnia 2016 r. obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność (punkt 1) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz ubezpieczonego M. Z. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt 2).

Orzekając o kosztach zastępstwa procesowego Sąd Okręgowy wskazał, że podstawą tego rozstrzygnięcia jest art. 98 związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 - w wersji obowiązującej na dzień wniesienia odwołania). Sąd pierwszej instancji zważył też, że w niniejszej sprawie nie zaszyły podstawy do zastosowania wobec ZUS art. 102 k.p.c., uznając, że przed wydaniem decyzji organ był informowany o okolicznościach stanu zdrowia ubezpieczonego, mogących rzutować na ocenę faktycznego prowadzenia przez jego osobę pozarolniczej działalności gospodarczej.

Z orzeczeniem zawartym w punkcie 2 powyższego wyroku nie zgodził się M. Z., który działając przez pełnomocnika w złożonym zażaleniu zarzucił mu:

- naruszenie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800; powoływane dalej jako: rozporządzenie) poprzez jego błędne, wadliwe zastosowanie i zasądzenie od (...) Oddział K. na rzecz ubezpieczonego kwoty 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, podczas gdy podstawą zasądzenia opłat za czynności adwokackie w zawisłym postępowaniu winny być stawki minimalne określone w § 2 rozporządzenia.

Skarżący wniósł o:

- uchylene zaskarżonego postanowienia i rozpoznanie sprawy na nowo przez sąd pierwszej instancji i zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz ubezpieczonego M. Z. kwoty 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

ewentualnie o:

- zmianę zaskarżonego orzeczenia o kosztach i zasądzenia od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz ubezpieczonego M. Z. kwoty 5.400,00 zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

- zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skarżący powołując się na treść uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16, której nadano moc zasady prawnej, i przytaczając jej uzasadnienie wskazał, że w sprawie o podleganie ubezpieczeniom społecznym do niezbędnych kosztów procesu zalicza się wynagrodzenie reprezentującego stronę radcy prawnego, biorąc za podstawę zasądzenia opłaty za jego czynności z tytułu zastępstwa prawnego stawki minimalne określone w § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst: Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.).

Skarżący argumentował, że w niniejszej sprawie (o podleganie ubezpieczeniom społecznym) odwołanie od decyzji ubezpieczony złożył w dniu 25 sierpnia 2017 r., czyli w czasie obowiązywania rozporządzenia, czyli przed zmianą tego rozporządzenia, która weszła w życie z dniem 13 października 2017 r., a na podstawie której orzekł sąd pierwszej instancji.

Organ rentowy nie wniósł odpowiedzi na zażalenie.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Zażalenie okazało się zasadne.

W niniejszej sprawie bezspornym jest, że przedmiotem kontroli sądowej była decyzja organu rentowego stwierdzająca podleganie ubezpieczeniom społecznym przez M. Z. jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą. Z uwagi na okoliczność, że ubezpieczony, jako strona wygrywająca, w toku postępowania był reprezentowany przez zawodowego pełnomocnika w osobie adwokata, podstawę zasądzenia kosztów procesu stanowiły przepisy k.p.c. oraz rozporządzenia (w brzmieniu obowiązującym w dniu złożenia odwołania tj. 25 sierpnia 2017 r. i do dnia 12 października 2017 r.).

Wyjaśnienia wymaga, że przedmiotowa sprawa niewątpliwie należy do kategorii spraw o objęcie ubezpieczeniem społecznym. Zatem jako sprawa majątkowa, w której możliwe jest ustalenie wartości przedmiotu sporu, nie jest sprawą o świadczenie z ubezpieczenia społecznego i w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach podlegała regulacji § 2 powołanego wyżej rozporządzenia. Mając na uwadze niejednolitość orzecznictwa w podobnych sprawach w tym zakresie, Sąd Najwyższy w dniu 20 lipca 2016 r. podjął uchwałę, której nadał moc zasady prawnej od momentu jej podjęcia. W uchwale tej wskazał, że w sprawach o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku ubezpieczenia społecznego lub jego zakresu (o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego; o podleganie ubezpieczeniom społecznym), do niezbędnych kosztów procesu zalicza się wynagrodzenie reprezentującego stronę radcy prawnego, adwokata, biorąc za podstawę zasądzenia opłaty za jego czynności z tytułu zastępstwa prawnego stawki minimalne określone w zależności od wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia). Podzielając stanowisko Sądu Najwyższego w zakresie podstawy zasądzania kosztów, Sąd Apelacyjny uważa, że wartość przedmiotu sporu w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego albo prawa (także jego treści lub zakresu - art. 189 k.p.c.) należy odnosić do świadczeń wynikających z takiego ustalenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2001 r., I PZ 95/01, OSNP 2003/23/572; z dnia 5 stycznia 2006 r., I PZ 24/05, LEX nr 668929; z dnia 14 maja 2009 r., I PZ 5/09, OSNP 2011/1-2/12; z dnia 9 lipca 2009 r., II PK 240/08, LEX nr 535829 oraz z dnia 5 sierpnia 2009 r., II PZ 6/09, LEX nr 558584). Oznacza to, że w razie podjęcia przez organ rentowy decyzji o objęciu określonym tytułem ubezpieczenia, odwołanie zmierza do ustalenia nieistnienia tego stosunku ubezpieczenia społecznego. Wówczas wartość przedmiotu sporu powinno odnosić się do wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, których uiszczenie będzie skutkiem decyzji (może to też być różnica w stosunku do wysokości składek dotychczas uiszczanych z innego tytułu ubezpieczenia). Natomiast w przypadku wydania decyzji o "wyłączeniu" z określonego tytułu ubezpieczenia (ustalenia jego nieistnienia), odwołanie zmierza do ustalenia istnienia stosunku ubezpieczenia społecznego. Wartość przedmiotu sporu należy wówczas odnosić do wysokości świadczeń podlegających zwrotowi wskutek takiej decyzji,

ewentualnie świadczeń, których ubezpieczony nie otrzyma (por. powoływana wyżej uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2016 r., III UZP 2/16).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy w Koszalinie zwrócił się do ubezpieczonego o wskazanie wartości przedmiotu sporu. Ubezpieczony wskazał, że wartość przedmiotu sporu w sprawie wynosi 53.439, 41 zł. Organ nie kwestionował tej wysokości.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny zważył, że wartość przedmiotu sporu w niniejszej sprawie przekracza kwotę 50.000 zł, a zatem zgodnie z treścią § 2 pkt 6 rozporządzenia stawka minimalna wynosi 5.400 zł. W konsekwencji należało zasądzoną na rzecz ubezpieczonego kwotę zmienić i zasądzić zamiast 180 zł kwotę 5.400 zł.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienie na podstawie art. 397 § 2 w związku z art. 386 § 1 k.p.c., o czym orzekł w punkcie I postanowienia.

Natomiast sąd odwoławczy na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążenia kosztami postępowania zażaleniowego organu rentowego, bowiem organ w żadnym zakresie nie przyczynił się do ich powstania.

Potrzeba złożenia zażalenia i podstawa jego uwzględnienia wynikała jedynie z błędnego zastosowania przez Sąd Okręgowy przepisów o kosztach zastępstwa procesowego przy zasądzeniu należnych kosztów procesu co nie powinno powodować ujemnych konsekwencji dla żadnej ze stron postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2012 r., V CZ 53/12, LEX nr 1289058). W konsekwencji powyższych rozważań Sąd Apelacyjny uznał, że w okolicznościach niniejszej sprawy zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek w rozumieniu art. 102 k.p.c.

SSA Beata Górską SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko